

VALGdirektoratet

Arbeidsbeskrivelse for valgmedarbeidere på valgting

Kommunestyrevalg og fylkestingsvalg

Dato

Innhold

Hva innebærer det å være valgmedarbeider?	3
Forberedelser	4
Klargjør valglokalet og nødvendig valgmateriell	4
Klargjøre avkryssingsmanntall/elektronisk manntall	5
Mottak av stemmegivninger	6
Mottak av ordinære valgtingstemmer (avkryssingsmanntall på papir)	7
Mottak av ordinære valgtingstemmer (elektronisk manntall)	8
Mottak av stemmer når velgeren ikke står i manntallet	10
Mottak av stemmer når velgeren har stemt tidligere	12
Mottak av beredskapsstemmer (elektronisk manntall)	14
Mottak av stemmer fra velger som må stemme utenfor valglokalet	15
Stemmegivningsprosedyrer oppsummert	18
Veiledning og assistanse	19

Hva innebærer det å være valgmedarbeider?

Som valgmedarbeider er hovedoppgaven din å ta imot stemmer på valgdagen(e).

Valgmedarbeiderne i din kommune har i fellesskap ansvaret for:

- å legge til rette for at stemmegivningen kan foregå på en trygg og god måte
- å ta imot og registrere stemmer fra velgere
- å veilede og assistere velgere

For å få til dette, er du som valgmedarbeider nødt til å kjenne til regelverket og følge rutinene for en korrekt og sikker valggjennomføring. Denne arbeidsbeskrivelsen gir deg derfor en innføring i dine viktigste oppgaver som valgmedarbeider.

Lykke til i arbeidet som valgmedarbeider!

Forberedelser

Før valglokalet åpner på valgdagen(e) er det viktig å klargjøre valglokalet og nødvendig valgmateriell, samt å forberede registrering av stemmegivninger. På den måten er dere klare for å ta imot velgerne på en korrekt og sikker måte.

Klargjør valglokalet og nødvendig valgmateriell

Sørg for å:

1. Fyll på stemmesedler til både kommunestyrevalg og fylkestingsvalg i valgavlukkene. Sørg for at antallet stemmesedler er likt for alle partier.
2. Plassere urner og stempler på avkrysserbordet.
3. Sjekke at urnene er forseglet og eventuelt merket. Noen kommuner velger å ha separate urner for kommunestyrevalg og fylkestingsvalg.
4. Sørg for at materiell til konvoluttstemmer og beredskapsstemmer er tilgjengelig. Dette inkluderer:
 - penner (helst sorte)
 - blanke valgkort
 - stemmeseddelkonvolutter
 - særskilte omslag (konvolutter)
 - beredskapskonvolutter (ved elektronisk manntall)

Huskeregler for god sikkerhet i valglokalet

For å ivareta sikkerheten i valglokalet er det viktig at valgmateriell sikres ved å:

- forsegle urner som er i bruk
- til enhver tid ha kontroll på alle stempler i valglokalet
- oppbevare stemmesedler, stempler, urner og eventuelt PC-er på et trygt sted når utstyret ikke er i bruk

Klargjøre avkryssingsmanntall/elektronisk manntall

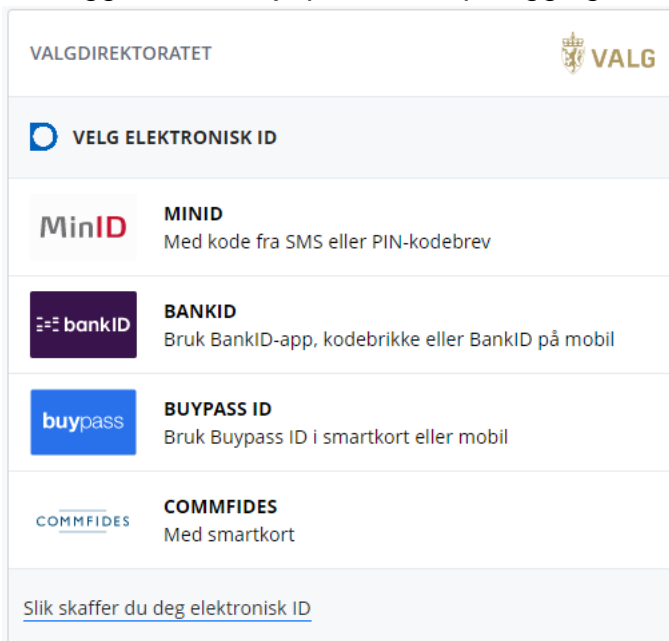
Dersom din kommune benytter *avkryssingsmanntall (på papir)* på valgdagen, må dere klargjøre avkryssingsmanntallet for registrering av stemmer.

Dersom din kommune benytter *elektronisk manntall i EVA (elektronisk valgadministrativt system)*, bør samtlige stemmemottakere teste innlogging før valglokalet åpner ved å:

1. Velge "Logg inn med ID-porten" i EVA:

2. Logge inn ved hjelp av ett av påloggingsalternativene:

3. Velge rollen "Stemmemottaker valgting" på valglokalet du befinner deg på. Kontroller at valglokalet som oppgis i EVA er korrekt.

HUSK!

Du må ha satt opp Bank-ID på mobil, app eller lignende for å logge deg inn i EVA med et av påloggingsalternativene.

Mottak av stemmegivninger

På valgdagen kan kommunene velge å registrere stemmer manuelt ved å krysse av i et avkryssingsmanntall på papir, eller å benytte elektronisk manntall i EVA.

Det finnes en rekke prosedyrer for ulike scenarier ved mottak av stemmegivninger i valglokalet.

Under følger en nærmere beskrivelse av følgende prosedyrer:

- mottak av ordinære valgtingstemmer (avkryssingsmanntall)
- mottak av ordinære valgtingstemmer (elektronisk manntall)
- mottak av stemmer når velgeren ikke finnes i manntallet
- mottak av stemmer når velgeren har stemt tidligere
- mottak av beredskapsstemmer når EVA ikke er tilgjengelig (elektronisk manntall)
- mottak av stemmer fra velger som må stemme utenfor valglokalet

Hopp gjerne til den rutinen som benyttes i din kommune.

Mottak av ordinære valgtingstemmer (avkryssingsmanntall på papir)

For mottak av ordinære valgtingstemmer gjelder følgende prosedyre med avkryssingsmanntall på papir:

1. Vis velgeren til et valgavlukke med stemmesedler.
2. Når velgeren er ferdig i valgavlukket, vis vedkommende til avkrysserbordet.
 - Kontroller at stemmeseddelen er brettet riktig for å sikre hemmelig valg. Dersom stemmeseddelen ikke er brettet riktig viser du velgeren hvordan en stemmeseddel skal brettes, før du tar velgeren med tilbake til valgavlukket.
3. Be velgeren vise legitimasjon og eventuelt valgkort.
 - Sjekk legitimasjonen ved å kontrollere navn, bilde og fødselsdato. Legitimasjon skal minimum inneholde velgers navn, fødselsdato og bilde.
4. Finn velgeren i manntallet
 - Kontroller velgerens identitet ved å sammenligne opplysningene fra velgerens legitimasjon med opplysningene i avkryssingsmanntallet.
 - Dersom en velger stemmer utenfor egen stemmekrets må stemmen tas imot i en konvolutt, altså som en fremmedstemme. I tillegg må du legge ved velgerens valgkort eller fylle ut et blankt valgkort.
5. Sjekk at velgeren ikke har avgitt stemme tidligere.
 - Det vil da allerede være satt et kryss ved velgerens navn i manntallet.
6. Sett et kryss i manntallet.
7. Stemple stemmeseddelen.
 - Vær nøye med å plassere avtrykket innenfor stempelfeltet.
8. Velgeren legger stemmeseddelen i urna.

OBS! To stemmesedler for kommunestyre- og fylkestingsvalg

Informér velgeren før hen går inn i valgavlukket om at retten til å stemme ved det andre valget vil gå tapt hvis dette ikke gjøres samtidig. Dette skyldes at avkryssingen i manntallet kun gjøres én gang, og at velger derfor ikke kan avgi stemme i det andre valget ved en senere anledning.

Mottak av ordinære valgtingstemmer (elektronisk manntall)

For mottak av valgtingstemmer gjelder følgende prosedyre med elektronisk manntall:

1. Vis velgeren til et valgavlukke med stemmesedler.
2. Når velgeren er ferdig i valgavlukket, vis vedkommende til avkrysserbordet.
 - Kontroller at stemmeseddelen er brettet riktig for å sikre hemmelig valg. Dersom stemmeseddelen ikke er brettet riktig viser du velgeren hvordan en stemmeseddel skal brettes, før du tar velgeren med tilbake til valgavlukket.
3. Be velgeren vise legitimasjon og eventuelt valgkort.
 - Sjekk legitimasjonen ved å kontrollere navn, bilde og fødselsdato. Legitimasjon skal minimum inneholde velgers navn, fødselsdato og bilde.
4. Søk opp velgeren i manntallet.

Registrer valgtingsstemme

Fylkeskommune: Vestfold | Kommune: Svelvik | Stemmekrets: Berger | Stemmested: Berger Skole

Søk opp velger for å registrere valgtingsstemmegivning ved Berger Skole

Manntallsnummer Fødselsnummer Avansert søk

Manntallsnummer *

Hele strekkoden, 12 siffer

Søk

5. For å søke opp velgeren i manntallet i EVA, klikk på menyvalget "Registrer valgtingsstemme".
 - Dersom velger har med valgkort, kan du skanne strekkoden for å få opp velgeren i EVA. Sørg for å stå på fanen "Manntallsnummer".
 - Du kan søke opp velgeren i EVA ved hjelp av fødselsnummeret som står oppført på velgerens legitimasjon. Sørg for å stå på fanen "Fødselsnummer".
 - Du kan også benytte "Avansert søk". Fyll inn så mange personopplysninger som mulig for å sikre at du får opp rett velger blant søkeresultatene.
 - Kontroller velgerens identitet ved å sammenligne opplysningene fra velgerens legitimasjon med opplysningene i EVA.
6. Sjekk at velgeren ikke har avgitt stemme tidligere.
 - Har velgeren allerede avgitt stemme får du et rødt varsel i EVA.

TRAPP DYNAMISK avleverte godkjent stemmegivning onsdag 08.02.2023 kl. 18.35
Personen kan stemme, men stemmegivningen må tas i mot i omslagskonvolutt.

7. Sett et kryss i manntallet

- For å krysse av velgeren i det elektroniske manntallet, trykk "Registrer stemmegivning".

Velger har ikke avlagt stemme på tidligere tidspunkt.

Manntallsinformasjon			
Manntallsnummer	0000655893 76	Stemmeberettiget	✓
Personinformasjon			
Fødselsnummer	10839697371	Kommune	5001 - Trondheim
Fornavn	FREDELIG	Stemmerets	0000 - Hele kommunen
Mellomnavn		Adresse	Langmyra 6
Etternavn	ABAKUS	C/O	
E-post		Postnummer	7232
Telefonnummer		Sted	LUNDAMO

Registrer stemmegivning

[Avbryt](#)

Skriv valgkort

8. Stemple stemmeseddelen.

- Vær nøye med å plassere avtrykket innenfor stempelfeltet.

9. Velgeren legger stemmeseddelen i urna.

OBS! To stemmesedler til kommunestyrevalget og fylkestingsvalget

Informer velgeren før hen går inn i valgavlukket om at retten til å stemme ved det andre valget vil gå tapt hvis dette ikke gjøres samtidig. Dette skyldes at avkryssingen i manntallet kun gjøres én gang, og at velger derfor ikke kan avgi stemme i det andre valget ved en senere anledning.

Mottak av stemmer når velgeren ikke står i manntallet

Det hender at velgeren ikke står i manntallet. Da finner du ikke velgeren i avkryssingsmanntallet eller i det elektroniske manntallet.

Personen finnes ikke i manntallet. Sjekk at informasjonen er korrekt. Stemmen må mottas i særskilt omslag

Det kan være flere grunner til at velger ikke finnes i manntallet. For eksempel at:

- velgeren har hemmelig adresse
- velgeren har vært bosatt i utlandet i mer enn 10 år og må søke seg inn i manntallet
- velgeren har ikke stemmerett ved valget

OBS! Dersom velgeren er manntallsført i en annen kommune

På valgdagen må velger avlegge stemme i kommunen hen er manntallsført i. Hvor velgeren er manntallsført er avhengig av i hvilken kommune vedkommende er folkeregistrert bosatt per 30. juni i valgåret. Dersom velger melder flytting til en annen kommune *etter* 30. juni i valgåret, er vedkommende manntallsført i sin gamle bostedskommune og må henvises dit.

I tilfeller hvor velgeren ikke finnes i manntallet skal følgende prosedyre følges:

1. Informer velgeren om at du ikke finner vedkommende i manntallet.
 - Personen kan likevel få avgi stemme, men stemmen må tas imot i særskilt omslag.
 - Det er valgstyret i kommunen som i ettertid avgjør om stemmegivningen skal godkjennes eller forkastes.
2. Fyll ut et blankt valgkort.
 - Et blankt valgkort kan fylles ut manuelt eller skrives ut i EVA.

 Stemmegivninger

Felles funksjoner

[Lag nytt valgkort](#)

- Signer valgkortet og før på tid og sted for stemmegivningen.

3. Stemple stemmeseddelen.
 - Vær nøye med å plassere avtrykket innenfor stempelfeltet.
4. Velgeren legger selv stemmeseddelen i en stemmeseddelkonvolutt som limes igjen.
5. Legg valgkortet i et særskilt omslag *sammen med* stemmeseddelkonvolutten.
 - Merk gjerne konvolutten med en forklaring, om mulig.
 - Lim igjen konvolutten og gi den tilbake til velgeren.
6. Velgeren legger selv konvolutten (særskilt omslag) i urnen.

OBS! Skal velgeren føres inn i manntallet?

Ja, hvis:

Dersom en velger har mer enn ti års botid i utlandet må velgeren søke om innføring i manntallet i den kommunen hen sist var folkeregistrert bosatt i. Søknad om innføring i manntall sendes som regel med stemmegivningen når vedkommende stemmer. Valgstyrene har ansvaret for å føre velgere som har vært bosatt utenfor landet i mer enn ti år inn i manntallet når de mottar velgerens søknad.

Nei, hvis:

Dersom en velger bor på hemmelig adresse, vil velgeren ikke finnes i det ordinære manntallet og skal heller ikke føres inn. Velgere med hemmelig adresse vil stå på en egen liste som vanligvis kun valgansvarlige har tilgang til. De som har tilgang til denne listen over velgere med hemmelig adresse, vil da kunne finne velgeren i denne listen og godkjenne stemmegivningen.

Mottak av stemmer når velgeren har stemt tidligere

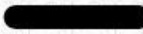
Dersom velgeren allerede har avgitt stemme gir EVA beskjed om dette når du søker opp velgeren, dersom din kommune benytter elektronisk manntall.

 TRAPP AKTIV avleverte godkjent stemmegivning mandag 12.12.2022 kl. 18.25
Personen kan avlevere forhåndsstemme til tross for tidligere godkjent stemmegivning, men denne stemmegivningen må registreres og prøves senere. NB! Husk å benytte omslagskonvolutt!

Manntallsinformasjon

Manntallsnummer Stemmeberettiget

Personinformasjon

Fødselsnummer		Kommune	5001 - Trondheim
Fornavn	AKTIV	Stemmekrets	0000 - Hele kommunen
Mellomnavn		Adresse	Letnesvegen 475
Etternavn	TRAPP	C/O	
E-post		Postnummer	7670
Telefonnummer		Sted	INDERØY

 Registrer stemmegivning [Avbryt](#) Skriv valgkort

Dersom din kommune benytter avkryssingsmanntall, vil det allerede være satt et kryss i manntallet.

Avkryssningsmanntall

50 Trøndelag Tröndelage fylke

5043 Raarvihke - Røyrvik kommune

Krets: 0001 Røyrvik

Forbokstav: F

NAVN	ADRESSE	FØDT	KJ	STEMMEGIVNING			MANNTALLSNR
				Forhånd	Førstem	Valgning	
FAKIR TOÄRIG	Steinfjellveien 109	09.07.1994	K	☒	☐	☐	0000719837
FARTSRETNING NYSGJERRIG	Nyvikveien 1075	15.10.1993	M	☒	☐	☐	0000719838
FASTLEGE MOTVILLIG	Basstuveien 11	18.01.1986	K	☐	☐	☐	0000719839
FATTIGMANN BERØMT	Namsvassveien 1255	10.01.1941	M	☐	☐	☐	0000719840

Velgeren kan likevel velge å avgi ny stemme, men da skal stemmen tas imot i særskilt omslag.

Da gjelder følgende prosedyre:

1. Informer velgeren om at det allerede er registrert tidligere godkjent stemmegivning.
 - Opplys om at vedkommende likevel kan avgi stemme i særskilt omslag, og at denne vil registreres og prøves senere.

2. Klargjør velgerens valgkort.
 - Du kan enten skrive ut velgerens valgkort fra EVA eller benytte et blankt valgkort. Dersom velgeren har tatt med seg valgkort på papir kan dette benyttes.
 - Signer valgkortet og før på tid og sted for stemmegivningen.
3. Stemple stemmeseddelen.
 - Vær nøye med å plassere avtrykket innenfor stempelfeltet.
4. Velgeren legger selv stemmeseddelen i en stemmeseddelkonvolutt som limes igjen.
5. Legg valgkortet i et særskilt omslag *sammen med* stemmeseddelkonvolutten.
 - Merk gjerne konvolutten med en forklaring.
 - Lim igjen konvolutten og gi den tilbake til velgeren.
6. Velgeren legger selv konvolutten (særskilt omslag) i urnen.

Mottak av beredskapsstemmer (elektronisk manntall)

Dersom EVA er utilgjengelig på alle PC-er grunnet for eksempel strømbrudd eller nettverksproblemer, gjelder følgende beredskapsprosedyre:

1. Vis velgeren til et valgavlukke med stemmesedler.
2. Når velgeren er ferdig i valgavlukket, vis vedkommende til avkrysserbordet.
 - Kontroller at stemmeseddelen er brettet riktig for å sikre hemmelig valg.
3. Be velgeren vise legitimasjon og eventuelt valgkort.
 - Sjekk legitimasjonen ved å kontrollere bilde og fødselsdato. Legitimasjon skal minimum inneholde velgers navn, fødselsdato og bilde.
4. Klargjør velgerens valgkort.
 - Dersom velgeren har tatt med seg valgkort på papir kan dette benyttes. Hvis ikke, fyll ut et blankt valgkort.
 - Signer valgkortet og før på tid og sted for stemmegivningen.
5. Stemple stemmeseddelen.
 - Vær nøye med å plassere avtrykket innenfor stempelfeltet.
6. Velgeren legger selv stemmeseddelen i en stemmeseddelkonvolutt og limer igjen.
7. Legg valgkortet i en oransje beredskapskonvolutt *sammen med* stemmeseddelkonvolutt.
 - Sørg for at informasjonen på valgkortet er synlig i vinduet på beredskapskonvolutt før du limer igjen.
8. Lim igjen beredskapskonvolutt og gi den tilbake til velgeren.
9. Velgeren legger selv beredskapskonvolutt i urnen.
 - Dere bestemmer selv om det skal benyttes en egen urne i disse tilfellene.

OBS! Godkjenning av beredskapsstemmer

Beredskapsstemmer må godkjennes av valgstyret i etterkant.

Når beredskapssituasjonen opphører, skal beredskapskonvoluttene leveres valgstyret for godkjenning. Godkjenning bør skje fortløpende, med sikte på å få et mest mulig oppdatert manntall.

Mottak av stemmer fra velger som må stemme utenfor valglokalet

Dersom velgeren ikke er i stand til å bevege seg inn i valglokalet, kan to valgmedarbeidere i fellesskap ta imot velgerens stemme utenfor valglokalet ved å benytte én av følgende rutiner:

Rutine	Prosedyre	Håndtering
a) Ta med manntallet ut	Stemmeseddel rett i urne	Krysses av i manntallet og godkjennes av stemmemottaker
b) Velgeren krysses av i manntallet innendørs	Stemmeseddel rett i urne	Krysses av i manntallet og godkjennes av stemmemottaker
c) Velgeren krysses av i manntallet i etterkant	Stemmeseddelkonvolutt i særskilt omslag (konvolutt)	Vurderes i ettertid

a) Ta med manntallet ut

1. To valgmedarbeidere tar med manntallet, stemmeseddelsett for kommunestyrevalg og fylkestingsvalg, stempel, kulepenn og urne(r) ut.
2. Gi velgeren stemmeseddelsettene.
 - Velgeren skal usett finne frem stemmesedlene til partiet vedkommende ønsker å gi sin stemme til og brette disse.
 - Velgeren skal selv beholde konvolutten med de ubrukte stemmesedlene. Dette er for å sikre hemmelig valg.
3. Be velgeren vise legitimasjon og eventuelt valgkort.
 - Sjekk legitimasjonen ved å kontrollere bilde og fødselsdato. Legitimasjon skal minimum inneholde velgers navn, fødselsdato og bilde.
4. Slå opp velgeren i manntallet.
 - Husk at dere må ha internettforbindelse dersom dere benytter elektronisk manntall.
 - Kontroller velgerens identitet ved å sammenligne opplysningene fra velgerens legitimasjon med opplysningene i manntallet.

5. Sett et kryss i manntallet
6. Stemple stemmesedlene.
 - Vær nøye med å plassere avtrykket innenfor stempelfeltet.
7. Velgeren legger stemmeseddelen i urna.
8. Urner og stempel skal bringes tilbake i valglokalet.

b) Velgeren krysses av i manntallet innendørs

1. To valgmedarbeidere tar med stemmesedelsett for kommunestyrevalg og fylkestingsvalg, stempel, kulepenn og urne(r) ut.
2. Gi velgeren stemmesedelsettene.
 - Velgeren skal usett finne frem stemmesedlene til partiet vedkommende ønsker å gi sin stemme til og brette disse.
 - Velgeren skal selv beholde konvolutten med de ubrukte stemmesedlene. Dette er for å sikre hemmelig valg.
3. Be velgeren vise legitimasjon og eventuelt valgkort.
 - Sjekk legitimasjonen ved å kontrollere bilde og fødselsdato. Legitimasjon skal minimum inneholde velgers navn, fødselsdato og bilde.
4. Gå inn i valglokalet og slå opp velgeren i manntallet.
 - Kontroller velgerens identitet ved å sammenligne opplysningene fra velgerens legitimasjon med opplysningene i manntallet.
5. Sett et kryss i manntallet
6. Gå tilbake til velgeren for å stemple stemmesedlene.
 - Vær nøye med å plassere avtrykket innenfor stempelfeltet.
7. Velgeren legger stemmeseddelen i urna.
8. Urner og stempel skal bringes tilbake i valglokalet.

c) Velgeren krysses av i manntallet i etterkant

1. To valgmedarbeidere tar med stemmesedelsett for kommunestyrevalg og fylkestingsvalg, særskilt omslag, stemmesedelkonvolutt, stempel, kulepenn og urne(r) ut.

2. Gi velgeren stemmeseddeltene.
 - Velgeren skal usett finne frem stemmesedlene til partiet vedkommende ønsker å gi sin stemme til og brette disse.
 - Velgeren skal selv beholde konvoluttene med de ubrukne stemmesedlene. Dette er for å sikre hemmelig valg.
3. Be velgeren vise legitimasjon og eventuelt valgkort.
 - Sjekk legitimasjonen ved å kontrollere bilde og fødselsdato. Legitimasjon skal minimum inneholde velgers navn, fødselsdato og bilde.
4. Klargjør velgerens valgkort.
 - Dersom velgeren har tatt med seg valgkort på papir kan dette benyttes. Hvis ikke, fyll ut et blankt valgkort.
 - Signer valgkortet og før på tid og sted for stemmegivningen.
5. Stemple stemmeseddelen.
 - Vær nøye med å plassere avtrykket innenfor stempelfeltet.
6. Velgeren legger selv stemmeseddelen i en stemmeseddeltkonvolutt og limer igjen.
7. Legg valgkortet i en særskilt omslagskonvolutt *sammen med* stemmeseddeltkonvoluttene.
 - Sørg for at informasjonen på valgkortet er synlig i vinduet på konvoluttene før du limer igjen.
8. Lim igjen omslagskonvoluttene og gi den tilbake til velgeren.
9. Velgeren legger selv omslagskonvoluttene i urna.
 - Stemmegivningen vurderes av valgstyret i etterkant.
10. Urner og stempel skal bringes tilbake i valglokalet.

Stemmeavgivningsprosedyrer oppsummert

Stemmekategori	Prosedyre	Håndtering
Ordinær stemmegivning	Stemmeseddel rett i urne	Krysses av i manntallet og godkjennes av stemmemottaker
Stemme fra velger som ikke er innført i manntallet eller allerede har avgitt stemme	Stemmeseddelkonvolutt i særskilt omslag (konvolutt)	Vurderes i ettertid
Ved manglende tilgang til manntallet (beredskapsrutine)	Stemmeseddelkonvolutt i egen beredskapskonvolutt	Vurderes i ettertid
Ved mottak av stemme utenfor valglokalet	Ved tilgang til manntallet: Stemmeseddel rett i urne	Krysses av i manntallet og godkjennes av stemmemottaker
	Uten tilgang til manntallet: stemmeseddelkonvolutt i særskilt omslag (konvolutt)	Vurderes i ettertid

Veiledning og assistanse

I tillegg til å ta imot stemmer, er en av dine viktigste oppgaver i valglokalet å veilede og assistere velgere. Alle velgere skal bli møtt på en god måte i valglokalet. Du skal blant annet være beredt på å:

1. Møte velgeren på vei inn i lokalet

Når en velger kommer for å stemme, bør vedkommende møtes av en valgmedarbeider som viser velgeren hvordan hen skal gå frem for å avgi sin stemme. Dette bidrar til å gi velgeren et godt inntrykk, og reduserer muligheten for at velgeren gjør feil i valghandlingen.

Du bør informere velgeren om:

- hvor hen finner stemmesedlene
- Informer velgeren før hen går inn i valgavlukket om at retten til å stemme ved begge valg vil gå tapt hvis dette ikke gjøres samtidig.
- hvilke rettelser velgeren kan gjøre på stemmeseddelen
- hvordan stemmeseddelen skal brettes. Her bør du også formidle at velgeren ikke skal bruke en annen stemmeseddel som omslag. Det vil føre til at feil stemmeseddel stemples, og velgerens egentlige stemmeseddel blir forkastet
- at velgeren bør ha valgkort og legitimasjon klart når hen kommer til avkrysserbordet.

2. Gi assistanse i valglokalet

Enkelte velgere trenger assistanse når de skal stemme. Det er velgeren som i stor grad avgjør hvordan dette skal foregå og hvem som skal bistå vedkommende. I utgangspunktet er det valgmedarbeideren som assisterer velgeren.

Dersom velgeren har en fysisk eller psykisk funksjonsnedsettelse, kan vedkommende velge å få assistanse av en *egenvalgt hjelper* som kan bistå velgeren inne i valgavlukket. Velgeren bestemmer selv om hen kun vil ha hjelp av en egenvalgt hjelper, eller om vedkommende også ønsker å ha med en valgmedarbeider for assistanse.

Det er stemmemottaker som avgjør om velgeren oppfyller kravene til å motta hjelp. *Eventuell tvil skal komme velgeren til gode.*

3. Ta imot stemmer fra velgere med nedsatte kognitive evner

Alle som oppfyller valglovens krav til stemmerett, skal få muligheten til å benytte seg av denne. Dette gjelder også velgere med nedsatte kognitive evner, som personer

med demens eller nedsatt psykisk funksjonsevne. Utgangspunktet er at alle skal få stemme, men det er viktig at det er velgeren selv som avgjør om hen ønsker å stemme. Nærstående, valgmedarbeidere eller andre skal ikke påvirke velgeren til å benytte sin stemmerett mot sin vilje, eller bestemme at vedkommende ikke skal få bruke sin stemmerett. Dette betyr at ansatte på institusjoner, valgmedarbeidere eller andre nærstående heller ikke kan bestemme hvem som er "skikket" til å stemme.

Stemmemottaker kan oppleve å havne i utfordrende situasjoner. Spesielt gjelder det hvis velgeren ikke forstår at vedkommende er i en stemmegivningssituasjon eller hvis velgeren ikke greier å formidle hva hen ønsker å stemme på. Det er likevel viktig at valgmedarbeideren er oppmerksom på at det er velgeren selv som skal avgjøre hva vedkommende skal stemme på. Ingen skal stemme på vegne av velgeren.

Om en person ikke viser en viss interesse eller vilje til å avgi stemme, må stemmemottaker i samråd med stemmestyrets leder foreta en konkret og individuell vurdering av om en står overfor en person som ønsker å avgi stemme.